

Prof. dr Ljubinko MITROVIĆ
Pravni fakultet Aperion
u Banjoj Luci

Pregledni članak
UDK: 343.11(497.6); 343.22-053.6
Primljeno: 15. avgust 2015. god.

**STRUČNOST PROCESNIH UČESNIKA U
POSTUPKU PREMA MALOLJETNICIMA
U REPUBLICI SRPSKOJ**
– dosadašnja iskustva i kako dalje –

Poseban status djece u sukobu sa zakonom u odnosu na status punoljetnih učinilaca krivičnih djela, u svim savremenim krivičnim zakonodavstvima sasvim je razumljiv i opravdan (razloga za prednje je niz, s tim da se posebno ističu dva ona najvažnija: maloljetnici jesu posebna kategorija učinilaca krivičnih djela čija se ličnost odlikuje posebnim psihofizičkim karakteristikama koje zahtijevaju sasvim drugačiji oblik društvenog reagovanja na njihova nedopuštena ponašanja, s jedne strane; s druge strane, obaveza posebne i specifične reakcije svakog iole savremenijeg i demokratičnijeg društva na nedopušteno ponašanje djeteta, odnosno maloljetnog lica u odnosu na punoljetno lice predmet je niza, veoma često i obavezujućih međunarodnopravnih dokumenata). Slična situacija je i sa Republikom Srpskom, odnosno Bosnom i Hercegovinom u kojima je poseban pristup maloljetnom učinio krivičnog djela došao svakako do punog izražaja i kroz odredbe najnovijih, tzv. maloljetničkih zakona u Bosni i Hercegovini. Naime, odredbama ovih zakona propisana su posebna pravila postupanja prema maloljetnicima, ali i posebne, isključivo za njih, krivične sankcije, odnosno alternativne mjere (vaspitne preporuke i policijsko upozorenje).

Za temu ovog referata posebnu važnost imaju odredbe Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Republici Srpskoj koje predviđaju posebna pravila koja se tiču stručnog osposobljavanja i usavršavanja, odnosno edukacije povezane sa specijalizacijom svih službenih učesnika u postupku prema maloljetnicima. Upravo o njima, biće riječi u ovom referatu.

Ključne riječi: maloljetnici, stručnost, specijalizacija, edukacija, učesnici u postupku.

1. Stručnost, odnosno specijalizacija službenih lica koja postupaju prema maloljetnicima u međunarodnim dokumentima

Stručnost, profesionalnost i obavezna specijalizacija službenih učesnika u postupku prema maloljetnim učinocima krivičnih djela predstavljaju posebno važan segment međunarodnog maloljetničkog krivičnog prava i predmet su velikog broja međunarodnih pravnih dokumenata. Na ovom mjestu pobrojaćemo najvažnije međunarodne dokumente, odnosno odgovarajuće odredbe u njima, a prema kojima svi službeni učesnici u postupku prema maloljetnicima imaju obavezu kontinuiranog sticanja i obnavljanja svojih znanja, svakako s ciljem ostvarenja njihovog osnovnog zadatka: da vodeći računa o dobrobiti mladog čovjeka, u svakom konkretnom slučaju odgovore njegovim posebnim potrebama.

Stoga, ponajprije treba istaći Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za maloljetničko pravosuđe (tzv. Pekinška pravila), koja u pravilu 2.1 propisuju: „Profesionalno obrazovanje, osposobljavanje tokom službe, kursevi za obnavljanje znanja i drugi odgovarajući modaliteti podučavanja treba da se koriste kako bi se uspostavila i održavala neophodna profesionalna stručnost¹ svih kadrova koji se bave maloljetničkim slučajevima”. Analizirajući prethodno pravilo sasvim je jasna intencija njegovog donosioca koji insistira na uspostavljanju, ali i kontinuiranom održavanju neophodne stručnosti svih kadrova koji se bave maloljetničkim slučajevima. Ovakvu, ali i približno sličnu odredbu, makar ona bila i deklarativnog karaktera rijetko ćemo sresti u našem zakonodavstvu. Kada smo već kod toga, treba istaći da u Zakonu o sudovima Republike Srpske²

- 1 Stručnost se uglavnom fokusira na pet osnovnih oblasti, i to: vještine, znanja (akumulirane informacije), lični koncept (imidž, stavovi i vrijednosti), osobine i motive.
- 2 Službeni glasnik Republike Srpske, broj 37/2012.

nije predviđena ni jedna odredba koja govori o stručnosti sudija, odnosno drugih nosilaca funkcija u sudovima. Slično je i sa ostalim krivičnim, ali i „nekrivičnim” zakonima poput Zakona o tužilaštvima Republike Srpske³, dok jedini pozitivan primjer predstavlja Zakon o unutrašnjim poslovima Republike Srpske⁴ koji cijelo jedno poglavlje posvećuje upravo stručnom osposobljavanju i usavršavanju svojih pripadnika. Istine radi, Zakon o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine⁵ predviđa u Poglavlju III koje nosi naziv Nadležnost i ovlaštenja, odnosno u odredbi člana 17. sljedeće nadležnosti Savjeta, i to: 1) nadzire stručno usavršavanje sudija i tužilaca i savjetuje entitetske centre za edukaciju sudija i tužilaca i Pravosudnu komisiju Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u vezi sa usvajanjem programa stručnog usavršavanja sudija i tužilaca; 2) određuje minimalan obim stručnog usavršavanja koji svaki sudija i tužilac mora ostvariti u toku godine; 3) određuje početnu obuku za osobe koje su izabrane za sudije ili tužioce i nadzire ostvarivanje takve obuke i 4) odobrava godišnji izvještaj upravnih odbora entitetskih centara za edukaciju sudija i tužilaca i Pravosudne komisije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u dijelu koji se odnosi na početnu obuku i stručno usavršavanje sudija i tužilaca. Ne treba svakako zaboraviti ni odredbu člana 22. Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine koja glasi: Sudije i tužioci su osobe koje se odlikuju profesionalnom nepristrasnošću, visokim moralnim kvalitetima i dokazanim stručnim sposobnostima, te imaju odgovarajuću obuku i stručnu spremu⁶. Naravno, svijetao primjer predstavlja i Zakon o zaštiti i postupanju sa

---

3 Službeni glasnik Republike Srpske, br. 55/2002, 85/2003, 115/2003, 37/2006 i 68/2007.

4 Službeni glasnik Republike Srpske, broj 33/2014.

5 Zakon o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 25/2004), stupio je na snagu 1. juna 2004. godine. U međuvremenu doneseni su i: Zakon o izmjenama Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 93/2005), koji je stupio na snagu 7. januara 2006. godine i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 15/2008) koji je proglašen Odlukom Visokog predstavnika od 15. juna 2007. godine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 48/2007), koji je stupio na snagu 3. jula 2007. godine.

6 Široku raspravu, prije svega u pravničkoj javnosti u Bosni i Hercegovini izazvao je Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine donošenjem Pravilnika o kvalifikacionom i pismenom testiranju kandidata za pozicije nosilaca pravosudnih funkcija u pravosuđu Bosne i Hercegovine i Kataloga ispitnih oblasti koji sadrži pravne izvore po kojima se polaže navedeni kvalifikacioni i pismeni ispit. Ovaj Pravilnik je donesen septembra 2014. godine i njime je uvedena novina u proceduri imenovanja nosilaca pravosudnih funkcija – postupak kvalifikacionog (kvalifikacioni ispit se sastoji od 100 pitanja) i pismenog testiranja kandidata. Ono što svakako zbunjuje jeste svrha ovakvih testiranja, posebno uzimajući u obzir činjenicu da su sve ispitne oblasti iz kataloga već obuhvaćene programima pravosudnih ispita. Opravdano se postavlja pitanje: radi li se to o nekim novim znanjima ili su u pitanju sasvim nepotrebna ponavljanja već usvojenih znanja sa već završenih pravnih fakulteta?

djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Republici Srpskoj o kome će nešto kasnije biti riječi.

Nadalje, i Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za mjere alternativne institucionalnom tretmanu (tzv. Tokijska pravila) u pravilu 16.1 naglašavaju „obavezu obuke osoblja u smislu ukazivanja na njihovu odgovornost za prevaspitavanje prestupnika, odnosno za poštovanje prava prestupnika i zaštitu društva”. Prema ovom Pravilu, „osoblje se podvrgava obuci prije nego što stupi na posao, ali i poslije stupanja na posao s ciljem održavanja svog znanja i stručnosti, odnosno usavršavanja”. Za ova Pravila, posebno je značajna obuka osoblja koje će se baviti prevaspitavanjem prestupnika prije nego što ono stupi na posao, ali svakako i kontinuitet stručnog osposobljavanja, odnosno nakon što određeno lice stupi na posao što se čini izuzetno važnim. Permamentna i kontinuirana obuka, odnosno stručno osposobljavanje sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini predviđena je i Odlukom o minimalnom obimu stručnog usavršavanja sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini koju je 24. oktobra 2013. godine donio Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine. Tako, sudije i tužioci imaju obavezu da tokom svake kalendarske godine ostvare „minimalan obim stručnog usavršavanja koji iznosi tri dana”. Ono što nije dobro, jesu određene zamjerke koje učesnici ovakvih oblika organizovanog stručnog osposobljavanja najčešće ističu, a one se odnose na nedostatak kvalitetnih, odnosno odgovarajućih tema koje su i najviše potrebne u praksi, s tim da se svakako radi i o temama koje bi bile atraktivne i edukatorima i učesnicima edukacije, „istrošenost” pojedinih tema, problemi sa različitim metodologijama izlaganja pojedinih edukatora, problemi sa adekvatnom edukacijom edukatora, problem hroničnog nedostatka finansijskih sredstava u pojedinim sudovima koji za posljedicu imaju nemogućnost prisustva sudija tih sudova edukacijama, te nedostatak regionalne saradnje i razmjene iskustava sa nosiocima pravosudnih funkcija drugih država. Uz pomenute zamjerke, primijetan je i nedostatak pozitivnog stava o potrebi razvoja stručnih kompetencija kod značajnog broja nosilaca pravosudnih funkcija, zatim izostajanje svake želje za učenjem (ponekad i opravdano, zbog njihove opterećenosti normom), nedostatak motivisanosti za praktičnom primjenom znanja, te još uvijek značajan problem koji se javlja čak i kod pojedinih edukatora, a tiče se njihovih komunikacijskih i stvaralačkih vještina.

Stručnost, odnosno kvalifikovanost i obučenosť osoblja koje se bavi maloljetnicima lišenim slobode posebno je definisana i u Pravilu V 81 Havanskih pravila prema kojem „osoblje treba da bude kvalifikovano i da obuhvati dovoljan broj stručnjaka kao što su nastavnici, instruktori, savjetnici, socijalni radnici, psihijatri i psiholozi”. Iz prednjeg pravila sasvim je jasna potreba

da se u postupcima prema maloljetnicima angažuju timovi stručnjaka koje će svakako činiti stručnjaci različitih profila poput socijalnih radnika, psihijataru i psihologa, uz posebnu ulogu nastavnika maloljetnih učinilaca krivičnih djela. Ne treba zaboraviti ni socijalnu anamnezu⁷ koja predstavlja važan pisani dokument koji sačinjava socijalni radnik, s tim da ona treba da bude rezultat upravo timskog rada svih navedenih stručnih lica.

Rijadske smjernice, u Pravilu VI 58 propisuju kako „službenike organa za sprovođenje zakona i drugo odgovarajuće osoblje oba pola treba obučiti da odgovore posebnim potrebama mladih, treba ih upoznati, u najvećoj mogućoj mjeri, sa programima i mogućnostima za upućivanje maloljetnika na programe kojima se mladi izuzimaju iz pravosudnog sistema (tzv. diverzioni programi) i obezbijediti primjenu ovih programa i mogućnosti”.

I na kraju, upravo iz razloga što policijski službenici, u najvećem broju maloljetničkih predmeta, predstavljaju prvu, i često i nezaobilaznu kariku u sistemu maloljetničkog pravosuđa, treba istaći i niz međunarodnih dokumenata

---

7 Socijalna anamneza je jedan od najvažnijih pisanih dokumenata socijalnog radnika. Ona prati životni put maloljetnika od njegovog rođenja do trenutka u kojem je u njegov život ušao socijalni radnik. Anamnezom se nastoje utvrditi okolnosti koje su djelovale na maloljetnikov razvoj i ponašanje, te odrediti putokaz koji bi mogao pomoći maloljetniku da se opredijeli za ponašanja i mogućnosti koje bi pomogle napretku njegove ličnosti i životnih okolnosti. Socijalna anamneza sadrži: a) opšte podatke maloljetnika: ime i prezime, datum i mjesto rođenja, adresu, telefonski broj, ime roditelja i djevojačko prezime majke; podatke o djetinjstvu, školovanju, školskoj spremi, dodatnim edukacijama ili osposobljavanjima, vještinama i znanjima koja bi maloljetniku mogla pomoći u ostvarenju kvalitetnijeg života, zaposlenosti, bračnom stanju, licima koja žive ili su u bliskom dodiru i imaju uticaja na maloljetnikov život, te na kraju podatke o odnosu maloljetnika prema sebi, porodici, poslu, organizaciji života, aktivnostima, načinu provođenja slobodnog vremena, interesima i sklonostima; b) podatke o porodici maloljetnika: roditeljima, braći i drugim srodnicima koji imaju značajnu ulogu u maloljetnikovom životu, njihovi opšti podaci (starost, obrazovanje, zdravstveno stanje, zaposlenost, socijalni status, mjesto življenja), odnos s navedenim licima, međusobna povezanost i nivo uzajamne spremnosti na pomoć i podršku, te eventualno postojanje nekih drugih lica koja su značajna za maloljetnikov život; c) podatke o zdravstvenom stanju maloljetnika: prošla i sadašnja slika, te eventualna prognoza; ako maloljetnik ima zdravstvenih teškoća, mora se utvrditi odakle su uzimani zdravstveni podaci: izjava maloljetnika, srodnika, medicinska dokumentacija; d) podatke o materijalnim prilikama maloljetnika: redovni i dopunski prihodi, neiskorišćene mogućnosti zarade, postojeće neiskorišćene mogućnosti (pravo na izdržavanje od srodnika, pomoć za njegu i sl.), potrebe koje maloljetnik ne uspijeva zadovoljiti s obzirom na postojeće prihode; e) podatke o stambenim prilikama maloljetnika: sadašnje – udovoljavaju li potrebama s obzirom na broj članova porodice, predviđanja i mogućnosti povoljnijih rješenja, do koje mjere je maloljetnik sposoban sam rješavati stambene probleme, postoji li neko u porodici ko mu može i voljan je pomoći, čiju tuđu pomoć bi bilo realno očekivati i potražiti, da li je s tim u vezi nešto učinjeno; f) mišljenje socijalnog radnika i g) prijedlog socijalnog radnika o mjerama koje treba preduzeti (više u: Lj. Mitrović, Uloga organa starateljstva u postupku prema maloljetnicima, Zbornik radova sa Međunarodnog naučnog skupa: Krivično zakonodavstvo i prevencija kriminala, Brčko, 2011).

koji na poseban način propisuju potrebu stručnog usavršavanja i osposobljavanja policijskih službenika, odnosno obavezu i potrebu specijalizacije u okviru službe policije. Nezaobilaznim se svakako čini Pravilo 12.1 Pekinških pravila u kojem se kaže: „Službenici policije koji se često ili isključivo bave maloljetnicima ili koji su prevashodno angažovani na sprečavanju maloljetničkog kriminala biće posebno upućeni i obučeni kako bi na najbolji način obavljali svoje funkcije”. Dakle, sasvim je jasna preporuka donosioca ovog važnog međunarodnog dokumenta koja se tiče posebne obučenosti službenika policije, svakako s ciljem ostvarenja njihovog zadatka koji se odnosi na obavljanje policijske dužnosti na najbolji mogući način.

2. Stručnost i specijalizacija službenih lica koja postupaju prema maloljetnicima u domaćem zakonodavstvu

Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Republici Srpskoj predstavlja rijedak primjer zakonodavnog rješenja iz zakonodavne prakse Republike Srpske i Bosne i Hercegovine u kojem su predviđene posebne norme koje se odnose na stručnost, stručno osposobljavanje⁸, usavršavanje, odnosno edukaciju svih učesnika u postupku prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela.

U elaboraciji predmeta ovog referata treba najprije poći od odredbe člana 12. Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Republici Srpskoj u kojoj su date definicije najvažnijih pojmova, odnosno izraza koje su u ovom zakonu upotrijebljene. U suštini, u ovoj odredbi se određuju orijentacioni kriterijumi po kojima se određuju tužioci za maloljetnike i sudije za maloljetnike. Prema navedenoj odredbi „tužilac za maloljetnike jeste tužilac koji posjeduje afinitet za rad sa djecom i specijalna znanja o pravima djeteta i prestupništvu mladih, kao i druga znanja i vještine koje ga čine kompetentnim za rad na slučajevima maloljetničkog prestupništva”. S druge strane, „sudija za maloljetnike treba da bude onaj sudija koji posjeduje afinitet za rad sa djecom i specijalna znanja iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih, kao i druga znanja i vještine koje ga čine kompetentnim za rad na slučajevima maloljetničkog prestupništva”. Dakle, sasvim je jasno da tužilac, odnosno sudija za maloljetnike nije (i ne može biti) svaki tužilac, odnosno sudi-

---

⁸ Stručno usavršavanje i osposobljavanje podrazumijeva uređen i organizovan način sticanja posebnih znanja i vještina, jačanja sposobnosti potrebnih za uspješno obavljanje poslova iz određene struke, odnosno radnog mjesta, kao i aktivnosti koje se preduzimaju s ciljem kontinuiranog unapređenja stručnosti zaposlenih (izvor: Pravilnik o obrazovanju zaposlenih u Službi Narodne skupštine Republike Srbije).

ja zaposlen u nekom tužilaštvu, odnosno sudu, već su to isključivo onaj tužilac i onaj sudija koji posjeduju afinitet⁹ za rad sa djecom, kao i specijalna znanja iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih. Pored toga, podrazumijevaju se i druga znanja i vještine koje tužioca, odnosno sudiju čine kompetentnim za rad na slučajevima maloljetničkog prestupništva. Koja su to znanja, zakonodavac izričito ne navodi, ali to bi u svakom slučaju morala biti znanja koja se odnose, prije svega na etiologiju i fenomenologiju maloljetničke delinkvencije. Naravno, kada su u pitanju posebna znanja koja moraju posjedovati sudije i tužioci za maloljetnike¹⁰, odgovor na pitanje o kakvim znanjima je riječ nalazimo i u odredbi člana 18. Zakona prema kojoj sudija za maloljetnike mora imati izraženu sklonost za vaspitanje, potrebe i interese mladih i posebna znanja iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih. Inače, sudiju za maloljetnike postavlja na vrijeme od pet godina opšta sjednica suda (uz mogućnost ponovnog postavljenja na istu funkciju i nakon isteka pet godina, a po istom postupku), dok tužioca za maloljetnike na isti period postavlja kolegij tužilaca (i ovdje svakako uz mogućnost ponovnog postavljenja).

Sudije osnovnih sudova koji sude u predmetima maloljetnika, kao i članovi vijeća za maloljetnike (vijeća drugog, odnosno u posebnim slučajevima i trećeg stepena) su takođe specijalizovana i moraju posjedovati posebna znanja (njihov zadatak nije samo primjena zakonskih normi, već on sadrži i vaspitnu funkciju koja je sastavni dio njihove sudijske funkcije), kao i izražene sklonosti za vaspitanje mladih, a ukoliko nije moguće da se u potpunosti sastavi vijeće od troje sudija s posebnim znanjima iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih, mora se obezbijediti da najmanje jedan sudija ima tražena posebna znanja i on će istovremeno biti predsjednik vijeća za maloljetnike¹¹. Sve ovo upućuje na zaključak prema kojem sudije za maloljetnike i tužioci za maloljetnike, prije svih, a i s obzirom na važnost uloge koju imaju u postupku prema maloljetnicima i zadatak koji je mnogo širi od zadatka drugih sudija (krivičnih i nekrivičnih), odnosno tužilaca, moraju posjedovati afinitet za rad sa djecom i specijalna znanja iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih, kao i druga

---

9 Riječ afinitet (lat. *affinitas*) znači srodstvo, srodnost, sličnost, orodaavanje, prijateljstvo (suprotno kognacija).

10 Posebna znanja su predviđena i u odredbi člana 78. Zakona o prekršajima Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 63/2014). Navedena odredba glasi: Sudije i policijski službenici koji postupaju u prekršajnim predmetima prema maloljetnicima moraju imati izraženu sklonost za vaspitanje, potrebe i interese mladih i posebna znanja iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih (u daljem tekstu: posebna znanja).

11 Milošević, N., Uloga suda u izvršavanju i kontroli izvršenja vaspitnih mera prema maloletnicima, Pravni život, Beograd, broj 2/81.

znanja i vještine koje ih čine kompetentnim za rad na slučajevima maloljetničkog prestupništva.

S obzirom na to, da je u odredbi člana 18. Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Republici Srpskoj predviđeno da „sudija i tužilac moraju imati izraženu sklonost¹² za vaspitanje, potrebe i interese mladih i posebna znanja” čini se svakako nužnim, da se već prilikom izbora lica koja će postupati prema maloljetnicima, odnosno odabira prije svega, sudija i tužilaca za maloljetnike, a zatim i policijskih službenika, zaposlenih u centrima za socijalni rad, zaposlenih u kazneno-popravnim i vaspitno-popravnim ustanovama, advokata itd. mora voditi računa o tome da se radi o takvim licima koja posjeduju široko opšte obrazovanje¹³, a zatim i stručno, prije svega pravničko obrazovanje, a naravno i značajna znanja iz oblasti etiologije i fenomenologije maloljetničke delinkvencije. Svakako, to treba da budu i lica koja posjeduju posebna znanja iz oblasti maloljetničkog prestupništva, odnosno to moraju biti lica visokog moralnog ugleda, ali svakako i lica koja se kontinuirano stručno osposobljavaju kroz učešće i prisustvo stručnim seminarima, provjerama znanja i drugim oblicima njihovog dodatnog obrazovanja¹⁴.

Uzimajući u obzir predmet ovog referata, poseban značaj ima i odredba člana 197. Zakona koja se zapravo odnosi na jednu od najznačajnijih novina u maloljetničkom krivičnom pravu Republike Srpske (identičnu odredbu predviđaju i ostala dva maloljetnička zakona u Bosni i Hercegovini¹⁵), a koja govori o edukaciji¹⁶, odnosno o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom

---

12 Riječ sklonost znači smisao, dar za nešto.

13 Obrazovanje podrazumijeva stručno osposobljavanje, stručno usavršavanje, dodatno obrazovanje i druge oblike usavršavanja zaposlenih lica.

14 Mitrović, Lj., Specijalizacija svih službenih učesnika u postupku prema maloljetnicima, Zbornik radova sa Međunarodnog naučnog skupa pod nazivom: Aktuelna pitanja u primjeni krivičnog zakonodavstva; Pravni fakultet u Banjoj Luci, Banja Luka, 2011.

15 Maloljetničko krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine čine tri tzv. maloljetnička zakona, i to: Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Republici Srpskoj koji je donesen januara 2010. godine i objavljen u Službenom glasniku Republike Srpske, broj 13/2010. U međuvremenu, ovaj Zakon je noveliran 2013. godine, a izmjene i dopune su objavljene u Službenom glasniku Republike Srpske, broj 61/2013; Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku koji je Parlament Federacije Bosne i Hercegovine donio na sjednici Predstavničkog doma od 28. novembra 2013. godine i na sjednici Doma naroda od 16. decembra 2013. godine (objavljen u Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine, broj 7 od 29. januara 2014. godine); Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine koji je objavljen u Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, broj 44/2011. Uz ova tri zakona, sistem maloljetničkog krivičnog zakonodavstva čine i mnogobrojni podzakonski akti, ali i ostali krivični zakoni.

16 Edukacija znači vaspitanje, školovanje, obrazovanje mladih, razvijanje kod mladih pozitivnih sposobnosti.

stručnom osposobljavanju i usavršavanju sudija i tužilaca za maloljetnike, ali i svih drugih službenih učesnika, odnosno policijskih službenika, socijalnih radnika, medijatora, advokata kao i radnika zaposlenih u kazneno-popravnim ustanovama i zavodima, u krivičnom postupku prema maloljetnicima, iz oblasti dječijih prava, prestupništva mladih i njihove krivičnopravne zaštite. U osnovi ovog zakonskog rješenja nalazi se Preporuka Savjeta Evrope broj R. (87) 20, tačka 9, poglavlje III, prema kojoj treba da se obezbijedi za sve aktere uključene u različite faze postupka (policija, advokati, tužioci, sudije, socijalni radnici) specijalizovana obuka o zakonu koji se odnosi na maloljetnike i maloljetničko prestupništvo. U zavisnosti od vrste učesnika u krivičnom postupku prema maloljetnicima, određena je i nadležnost organa koji će sprovoditi ovu specijalističku obuku, odnosno koji će vršiti provjeru stečenih znanja¹⁷.

Iz navedene odredbe, sasvim je jasna intencija zakonodavca koja vodi visokoj specijalizaciji sudija i tužilaca za maloljetnike i koja je formalnog karaktera, a što opet znači da se na odgovarajući, zvaničan, i na zakonu zasnovan način potvrđuje da određeni sudija ili tužilac ispunjavaju uslove da postupaju u svojstvu sudije ili tužioca za maloljetnike. Naravno, navedena odredba podrazumijeva da sudije i tužioci za maloljetnike moraju biti upravo one sudije i tužioci koji su stekli posebna znanja iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih. Načine sticanja posebnih znanja i kontinuirano stručno osposobljavanje i usavršavanje sudija i tužilaca za maloljetnike iz oblasti dječijih prava, prestupništva mladih i njihove krivičnopravne zaštite, određuje i o njemu se brine Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Republici Srpskoj¹⁸, svakako pod nadzorom Visokog sudskog i tužilačkog savjeta Bosne i Hercegovine.

Specijalizovanost sudija i tužilaca za maloljetnike formalno se potvrđuje odgovarajućim uvjerenjima ili sertifikatima o stručnoj osposobljenosti za obavljanje poslova iz oblasti prestupništva mladih i njihove krivičnopravne zaštite koje obezbjeđuje, odnosno izdaje Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Republici Srpskoj¹⁹.

S druge strane, za razliku od npr. Republike Srbije, gdje je sertifikacija svih učesnika u postupku prema maloljetnicima²⁰ zakonska kategorija

---

17 Simović, M., Jovašević, D., Mitrović, Lj., Komentar Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, Banja Luka, 2010.

18 Zakon o Centru za edukaciju sudija i tužilaca u Republici Srpskoj (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 34/2002, 49/2002, 77/2002, 30/2007 i 63/2014).

19 Simović, M., Jovašević, D., Mitrović, Lj., Simović, M. M., Maloljetničko krivično pravo, Pravni fakultet u Istočnom Sarajevu, 2013.

20 Jovašević, D., Zakon o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, Službeni glasnik Srbije i Crne Gore, Beograd, 2005.

(propisana je odredbom člana 165 Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica²¹), u Republici Srpskoj je odredbom člana 197 stav 2 Zakona propisano da se Ministarstvo pravde Republike Srpske, Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Udruženje medijatora Bosne i Hercegovine i Advokatska komora Republike Srpske staraju o stručnom usavršavanju lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece (svako o „svojoj”, određenoj kategoriji učesnika u postupku, npr. Advokatska komora Republike Srpske o stručnom usavršavanju advokata koji postupaju, odnosno prije svega brane u postupku maloljetna lica). Dakle, ovdje se radi o edukaciji „ostalih” (pored sudija i tužilaca za maloljetnike) službenih učesnika u postupku prema maloljetnicima, odnosno policijskih službenika policijskih organa, socijalnih radnika, medijatora, advokata, kao i radnika zaposlenih u kazneno-popravnim ustanovama i zavodima. Zakonodavac ne određuje ustanovu, odnosno organizaciju koja će sprovoditi ovu edukaciju, pa tako to mogu biti Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Republici Srpskoj, ali i naučne ustanove, profesionalna udruženja i nevladine organizacije. Svi oni mogu kroz organizaciju stručnih savjetovanja, seminara, provjera znanja i drugih oblika dodatnog osposobljavanja stručnih lica koja rade na poslovima iz oblasti prestupništva mladih i njihove krivičnopravne zaštite vršiti edukaciju, odnosno stručno osposobljavanje navedenih službenih lica.

Posebno važnom sa stanovišta sadržaja svih oblika stručnog osposobljavanja službenih učesnika u postupku prema maloljetnicima treba istaći odredbu stava 2. člana 197. Zakona prema kojoj Program edukacije o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika, odnosno službenih učesnika u postupku prema maloljetnicima donosi ministar pravde Republike Srpske. Poštujući odredbu člana 197. zakona, Program edukacije o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika²², odnosno tzv. „ostalih” službenih učesnika u postupku prema maloljetnicima donio je ministar pravde oktobra 2010. godine.

---

21 Službeni glasnik Republike Srbije, broj 85/2005.

22 Program edukacije o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika donio je ministar pravde Republike Srpske oktobra 2010. godine i isti je objavljen u Službenom glasniku Republike Srpske, broj 101/2010.

Donošenjem posebnog Programa edukacije²³ u Republici Srpskoj (donošenje odgovarajućeg programa predviđeno je i u ostala dva maloljetnička zakona u Bosni i Hercegovini) obezbijeden je jedinstven programski sadržaj edukacije, odnosno stručnog osposobljavanja i usavršavanja, svakako ne ulazeći u to koja će ustanova ili organizacija edukaciju sprovesti. S druge strane, donošenjem Programa edukacije, odnosno definišući programski sadržaj edukacije, Ministarstvo pravde Republike Srpske sprečava različitost, odnosno definiše obaveze svakog pojedinog organizatora stručnog osposobljavanja i usavršavanja u pogledu obaveznih tema koje moraju biti predmet svake edukacije.

U odredbi člana 1. Programa edukacije utvrđeni su tematski ciklusi koji se odnose na stručno usavršavanje lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece (obavezna edukacija), odnosno policijskih službenika, socijalnih radnika, medijatora, advokata i radnika zaposlenih u kazneno-popravnim zavodima i zavodskim ustanovama, u smislu njihove edukacije koja vodi specijalizaciji za postupanje sa maloljetnim učiniocima krivičnih djela i prekršaja, kao i za njihovo postupanje sa djecom i maloljetnim licima kada se ova lica pojavljuju kao oštećeni u krivičnom, odnosno prekršajnom postupku.

Programom edukacije koja, u svakom slučaju, vodi specijalizaciji njenih učesnika predviđeno je da edukacija obuhvata, odnosno da se ona sprovodi kroz organizovanje tri tematska ciklusa za stručno usavršavanje „drugih”, odnosno „ostalih” službenih učesnika u postupku prema maloljetnicima, i to:

a) prvi tematski ciklus tokom kojeg se obrađuju sljedeća pitanja: etiologija i fenomenologija maloljetničke delinkvencije; maloljetničko materijalno krivično pravo (odnosno sistem zakonskih propisa kojima se određuje

---

23 Programom edukacije o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika u Republici Srpskoj utvrđeni su tematski ciklusi koji se odnose na stručno usavršavanje lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravnu zaštitu djece i maloljetnika (obavezna edukacija), odnosno ovlašćenih službenih lica – policijskih službenika, socijalnih radnika, medijatora, advokata i radnika zaposlenih u kazneno-popravnim zavodima i zavodskim ustanovama, u smislu njihove specijalizacije za postupanje sa maloljetnim učiniocima krivičnih djela, kao i za njihovo postupanje sa djecom i maloljetnim licima kada se pojavljuju kao oštećeni u krivičnom postupku. S ciljem stručnog osposobljavanja svih učesnika u postupku prema maloljetnicima, ministar pravde Republike Srpske svojim rješenjem broj 08.030/111-44/10 od 21. jula 2010. godine obrazovao je Projektni tim čiji je član bio i autor ovog referata. Prema zamisli Projektnog tima, Projekat „Maloljetnička delinkvencija i maloljetnici u kaznenom zakonodavstvu Republike Srpske” imao je za cilj stručno osposobljavanje ovlašćenih službenih lica (policijskih službenika), socijalnih radnika, medijatora, advokata, radnika zaposlenih u ustanovama i zavodima, te drugih lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika, u smislu njihove specijalizacije za postupanje sa maloljetnim učiniocima krivičnih djela i prekršaja, kao i za postupanje sa djecom i maloljetnim licima koja se pojavljuju kao oštećeni u krivičnom postupku.

krivičnopravni status i položaj maloljetnih učinilaca krivičnih djela, zatim sistem krivičnih sankcija za maloljetnike, te alternativne mjere), maloljetničko procesno krivično pravo (odnosno sistem zakonskih propisa kojima se određuje pojam, organizacija i nadležnost organa maloljetničkog krivičnog pravosuđa, pokretanje i vođenje krivičnog postupka prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela, tok i arhitektonika prvostepenog postupka prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela i postupak po pravnim lijekovima prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela) i maloljetničko izvršno krivično pravo (odnosno sistem zakonskih i podzakonskih propisa kojima se određuje organizacija, nadležnost i uloga državnih organa u oblasti maloljetničke delinkvencije, kao i postupak izvršenja izrečenih maloljetničkih krivičnih sankcija i drugih alternativnih mjera koje se primjenjuju prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela);

b) tokom drugog tematskog ciklusa sprovodi se stručno osposobljavanje i usavršavanje „ostalih” učesnika u postupku prema maloljetnicima koje se odnosi na izučavanje, odnosno primjenu podzakonskih akata u oblasti maloljetničkog prestupništva, odnosno primjenu: Pravilnika o primjeni vaspitnih mjera posebnih obaveza prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela²⁴, iz odredbe člana 35. stav 9. Zakona, Pravilnika o primjeni vaspitnih preporuka prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela²⁵, iz odredbe člana 124. stav 2. Zakona, Pravilnika o disciplinskoj odgovornosti maloljetnika koji se nalaze na izvršenju zavodskih vaspitnih mjera i izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora²⁶, iz odredbe člana 153. stav 1. Zakona, Programa edukacije o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika, iz odredbe člana 197. stav 2. Zakona i Pravilnika o primjeni mjere policijskog upozorenja, iz odredbe člana 124. stav 1. Zakona. Takođe, tokom ovog ciklusa posebno se obrađuje i praktična primjena Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Republici Srpskoj, kao i zaštita djece žrtava i njihova resocijalizacija – kroz praktične primjere.

c) treći ciklus obavezne edukacije odnosi se na izučavanje međunarodnopravnih standarda koji su predviđeni u međunarodnopravnim dokumentima, odnosno onih standarda koji se tiču zaštite maloljetnika, kao i njihove primjene, te posebno obradu pitanja iz oblasti psihologije maloljetnika.

Odredba člana 4. Programa edukacije o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica koja rade na poslovi-

---

24 Službeni glasnik Republike Srpske, broj 101/2010.

25 Službeni glasnik Republike Srpske, broj 101/2010.

26 Službeni glasnik Republike Srpske, broj 101/2010.

ma prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika predviđa i jednu važnu formalnu obavezu za organizatora edukacije (odnosno onu organizaciju, odnosno ustanovu koja s ciljem sprovođenja edukacije pribavi odobrenje Ministarstva pravde Republike Srpske) prema kojoj organizator edukacije izdaje svim polaznicima edukacije, odnosno stručnog usavršavanja, a po završetku svakog tematskog ciklusa tzv. potvrde o učešću (koje su uslovnog karaktera i iste podrazumijevaju obavezu za sve polaznike stručnog usavršavanja prema kojoj oni moraju da prođu sva tri ciklusa edukacije ka specijalizaciji), koje su opet uslov za sticanje konačnog sertifikata o završetku edukacije koja podrazumijeva specijalizaciju.

Dakle, sertifikaciju polaznika edukacije, odnosno specijalizacije mogu prema Programu edukacije vršiti isključivo one organizacije i ustanove koje pribave odobrenje Ministarstva pravde Republike Srpske. S druge strane, obaveza je Ministarstva pravde Republike Srpske da vodi posebnu evidenciju u kojoj se nalaze imena svih sertifikovanih polaznika edukacije, odnosno specijalizacije.

3. Edukacija službenih učesnika u postupku prema maloljetnicima u Republici Srpskoj kroz statističke pokazatelje

Nakon donošenja Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Republici Srpskoj, a prema odredbi člana 2. Okvirnog sporazuma zaključenog između Ministarstva pravde Republike Srpske i Ureda Kooperacije Ambasade Republike Italije u Bosni i Hercegovini, tokom oktobra i novembra 2010. godine organizovan je prvi ciklus edukacije službenih učesnika u postupku prema maloljetnicima, i to na devet lokacija u Republici Srpskoj, a prema Programu edukacije o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika kojem je prisustvovalo ukupno 514 učesnika, i to:

LOKACIJA	Broj učesnika
Trebinje	35
Foča	23
Istočno Sarajevo	61
Doboj	73
Zvornik	44
Bijeljina	47
Prijedor	55
Banja Luka – susjedne opštine	89
Banja Luka – područje Grada	87

Zbog iskazane potrebe, tokom maja 2011. godine organizovani su dodatni, odnosno ponovljeni edukativni seminari sa temama iz prvog ciklusa edukacije na četiri lokacije u Republici Srpskoj na kojima je prisustvovalo ukupno 319 polaznika (organizaciju seminara finansijski je ponovo podržao Ured Kooperacije Ambasade Republike Italije u Bosni i Hercegovini), i to:

LOKACIJA	Broj učesnika
Banja Luka	218
Doboj	50
Trebinje	11
Istočno Sarajevo	24
U k u p n o	319

Drugi i treći ciklus edukacije službenih učesnika prema Programu edukacije o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica koja rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika održani su tokom juna-jula, odnosno novembra-decembra 2013. godine u organizaciji Ministarstva pravde Republike Srpske i *Save The Children*, i to na devet lokacija uz učešće ukupno 595 polaznika²⁷, i to:

LOKACIJA	Broj učesnika
Trebinje	35
Foča	25
Istočno Sarajevo	57
Doboj	101
Zvornik	38
Bijeljina	45
Prijedor	69
Banja Luka – susjedne opštine	105
Banja Luka – područje Grada	120

S druge strane, Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Republici Srpskoj je od 2010. godine²⁸ do danas, a prema vlastitim programima o stručnom usavršavanju i početnoj obuci održao specijalističke obuke za sudije i tužioce koji postupaju u predmetima prema maloljetnim učinocima krivičnih djela na sljedeće teme, i to:

1. Maloljetnička delinkvencija i kriminal;

---

27 Treba istaći da drugom i trećem ciklusu edukacije nisu prisustvovali predstavnici osnovnih i srednjih škola u Republici Srpskoj.

28 ...odnosno od donošenja Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Republici Srpskoj.

2. Najbolji interes djeteta i maloljetnička delinkvencija;
3. Izbor i izricanje krivičnih sankcija prema maloljetnicima;
4. Maloljetnici;
5. Pravosuđe po mjeri djeteta;
6. Jačanje kapaciteta u sistemu maloljetničkog pravosuđa i
7. Ispitivanje maloljetnika i simulirano suđenje maloljetniku sa hipotetičkim primjerom iz prakse.

4. Zaključak

Svaka, iole ozbiljnija država koja za sebe tvrdi i da je savremena, mora obezbijediti dovoljna finansijska sredstva za obavljanje svojih najvažnijih funkcija. A jedna od najvažnijih funkcija svake savremene države jeste svakako funkcija obrazovanja, odnosno i posebno, obaveza stručnog osposobljavanja i usavršavanja nosilaca najvažnih ovlašćenja u toj državi. Slično je i sa stručnim obrazovanjem, odnosno usavršavanjem, prije svega, nosilaca pravosudnih funkcija uopšte, ali i posebno onih, odnosno svih „ostalih” službenih učesnika koji učestvuju u postupku prema maloljetnim licima.

Uz obezbjeđenje materijalnih preduslova, u ostvarenju ovog zadatka čini se nužnim preduzeti još nekoliko važnih koraka, i to:

- definisati potreban broj kvalitetnih, odnosno odgovarajućih tema koje su i najviše potrebne u praksi, s tim da se svakako radi i o temama koje bi bile atraktivne i edukatorima, ali i učesnicima edukacije,
- u definisanju odgovarajućih tema, posebno treba voditi računa o tzv. istrošenosti pojedinih tema (pa i pojedinih edukatora) manifestovanoj u njihovom ponavljanju iz godine u godinu,
- centri za edukaciju sudija i tužilaca, odnosno organizatori drugih oblika stručnog osposobljavanja nosilaca pravosudnih funkcija bi morali riješiti sve one probleme koji se odnose na različite metodologije izlaganja pojedinih edukatora,
- značajan problem svakako jeste adekvatna edukacija edukatora. Edukaciji edukatora, odnosno predavača mora se najozbiljnije prići, a izvodači ovog oblika edukacije moraju biti najkvalitetniji, odnosno najkompetentniji stručnjaci iz određene oblasti,
- makar i administrativnim mjerama nužno je riješiti problem hroničnog nedostatka finansijskih sredstava u pojedinim sudovima i tužilaštvima koji za posljedicu imaju nemogućnost prisustva sudija tih sudova, odnosno tužilaca različitim oblicima stručnog osposobljavanja i usavršavanja,

- čini se nužnim prevazići probleme (pa čak ponekad i sujete) koji se odnose na nedostatak regionalne saradnje i razmjenu iskustava sa nosiocima pravosudnih funkcija drugih država,
- preko ministarstava pravde i centara za edukaciju sudija i tužilaca iznalaziti nove kvalitetne i trajnije modalitete finansiranja ovih aktivnosti, posebno kroz istraživačke projekte i participaciju u fondovima međunarodnih organizacija.

*

*

*

Ljubinko Mitrović, PhD
Professor, Faculty of Law, Pan - European University APEIRON,
Banja Luka

*PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE PARTICIPANTS IN
PROCEEDINGS INVOLVING JUVENILES IN THE REPUBLIC OF SRPSKA
- accumulated experience and how to proceed -*

Abstract: Special status of children in conflict with law compared to the status of the adult criminal offenders in all contemporary criminal justice legislation systems is completely understandable and justified (there are many reasons for this, two of them being particularly important: juveniles are a special category of criminal offenders whose personality is featured by distinctive psycho-physical characteristics requiring completely different form of a social response to their unlawful behavior; from one hand, and the fact that the obligation of any even nearly contemporary and democratic society to react in a special and specific manner to unlawful behavior of a child, that is, a minor person compared to an adult, is the subject of a series of the international, frequently binding legal documents, from the other. Similar is the situation in the Republic of Srpska, that is, Bosnia and Herzegovina, where specific approach to juvenile offenders found its full expression in the most recent, so called, juvenile legislation in Bosnia and Herzegovina. Namely, provisions of these laws prescribe special rules for juveniles, and specific, exclusively for them designed criminal sanctions, that is, alternative measures (educational recommendations and police warning).

For the subject of this paper particular importance have provisions of the Law on the Protection and Treatment of Children and Juveniles in Criminal Proceedings in the Republic of Srpska, which provide that special rules regarding the professional education and training, that is, education related to the specialization of all official personnel participating in proceedings involving juveniles. They are in the focus of interest of this paper.

Key words: *juveniles, professional competence, specialization, education, participants in proceedings.*